

שליחות למוסקבה להכנת 2 סדרי פסח

דין וחשבון של אירועים חיצוניים

פקס לבית-השיטה ולמשפחה

מוסקבה יא בניסן תשנ"א

אנו, שני שליחי קיבוץ, הוצנחנו אל אחינו בני ישראל למצרים של היום, תשעה ימים לפני סדר פסח. אחינו הצעירים אילמי השפה העברית, ואנו אילמי שפת הולדתם, בעזרת מתווך מגמגם בשפה האנגלית, מנסים לשחזר ולהכין דרמה עברית קדומה של יציאת מצרים אקטואלית. לומדים וקוראים הגדה של פסח ברוסית, לקראת שני סדרי פסח חגיגיים.

(בכל סדר: 380 יהודים בני 3 דורות).

זו אגדה שלא תאומן אשר מתממשת לנגד עינינו, בכל ערב הכנה, בהתרגשות גוברת. בברכת נס חג החירות והגאולה.

היום שאחרי

מוסקבה. ט"ז בניסן תשנ"א, יום ראשון 31.3.91, שעה אחר חצות.

הלא יאומן התרחש. גם סדר פסח שני הסתיים בהצלחה: 3 דורות של יהודים השתתפו, לראשונה בחייהם, בסדר פסח, וסיימו בריקודי שרשרת של ידיים משולבות ובשירה ישראלית משתלהבת.

רק אמן כשאגל מויטבסק חסר באולם, כדי לצייר יהודים אלה של פסח 1991, מרחפים עם דגלונני כחול לבן, ונוגעים בגעגועים מתעוררים בישראל של מעלה....

הו, כמה הייתי מתאוה עכשיו לצאת לצעדה לילית של ירח מלא, בין שמים וארץ, שם בגבעות בית השיטה, ולהשתרע מלוא קומתי על האדמה בינות לשחת הקצור, ולצפות בשמיים וצבאם, בדומיית חצות המתרוננת בי, כדי לשחזר את תשעת הימים על כבישי מוסקבה הבוצית והקפואה, המכוערת והעצובה, שהם מעין תשבץ ענק של חידון נעלמים, שרק תמים כמוני יכול לאחל לעצמו ביום הולדתו 75 וזה כדאי.

*

כיצד התחילה הרפתקה יהודית חלוצית זו?

שלושה שבועות לפני פסח, קיבלתי פנייה ממוסדות הקיבוץ, לארח בארכיון החגים צוות היגוי קיבוצי שיוזם לצאת לברית-המועצות, לפרויקט הקרוי בפייהם "משואה לתקומה": ציון יום השואה ויום העצמאות שם. היוזמה של צוות "הקיבוץ הארצי" כוללת הוצאת משלחת קיבוצית גדולה של מורים להוראת עברית, למשך כחודש ימים. כ-70 מורים ל-30-35 ערים. מועד היציאה: אחרי פסח 10.4 (טיסות "אל-על" ישיר הלוך וחזור למוסקבה, אחת לשבוע, בימי רביעי). אירחתי, שוחחנו.

כעבור יומיים, נתבקשתי להצטרף למשלחת המורים. כעבור יומיים נוספים, קיבלתי פנייה מאיתן סט (שבידיו תיק יהודי רוסי בתק"ם), להקדים לצאת לפני משלחת המורים, יחד עם חבר מרמת הכובש, יוסי רוזנבאום) להכין שני סדרי פסח במוסקבה. עם "חבורת הקיבוץ" מהם ביקרו בחנייה משך חודשיים לפני כשנה, ומתעתדים לעלות לישראל, וגם לקיבוץ.

מי ומי ביוצאים?

מקהלת "נערי הגליל העליון", כיתות י"ב. "מציצים מאצבע הגליל", בניצוחו של עופר גביש מיפתח מתכוננים לצאת לרוסיה לקראת שבוע פסח למספר קונצרטים בלנינגרד, מוסקבה, וקייב. הם עתידים להצטרף לשני סדרי פסח שאנו נערוך. יופי של הצעה. צירוף נפלא.

שאלות:

באיזה הגדות נשתמש? "הקיבוץ הארצי" הזדרז והדפיס הגדתו ברוסית. עותקים של הגדה זו ברוסית, נוכל לקבל לפי צרכינו, אבל יש שאלות התייחסות: מה עם הברכות המסורתיות, כמו הדלקת נרות שבת וברכת חג? מה עם "פרק האביב" במציאות של שלג מתמוסס במוסקבה? מה עם קריינות ההגדה ברוסית? זימנתי את המנצח עופר גביש ועמיחי למשימה את יוסי רוזנבאום לשיבת שיקול ותכנון מדויק בהתאם למציאות במוסקבה. קבענו את סדר הסדר המיוחד הזה. הוספנו נספח להגדה המתורגמת ובו שירי מקהלה בתרגום באותיות קיריליות. מלווים את ההגדה מספר מדרשים משמעותיים באקטואליותם. אנו מעוניינים ללמד כמה שירים את הציבור. אנו מעוניינים שכל משפחה תדליק נר של שבת ושל חג באזור ישיבתה. כי נר דולק יוצר אווירת חג. למטרה זו של הצטיידות בנרות רבים התקשרתי לקיבוץ מירב של בני עקיבא השוכן על הגלבוץ והזמנתי את נרות המפעל שלהם הבלתי נוטפים ומאריכים לדלוק. חוליית הקשר של משרד החוץ הבטיחה ערכת מזון כשר וכלים חד פעמיים ל-400 חוגגים. כולל יין מצות ודגים.

*

12.3.91

פקס ליורדי ליניץ, מוסקבה.

בשם שלושה חברים שנקבעו להיות אחראים לשני סדרי פסח במוסקבה, אתה מתבקש להכין לקראת בואנו:

- מנחה סדר ברוסית שיהיה צמוד למנחה שלנו, לפי התכנית המצורפת
- 22 קריינים ברוסית, נשים וגברים, צעירים ומבוגרים
- 3 זוגות של הורים בן-אב או/אם-בת, הבן שואל ההורה עונה
- מקהלה קטנה של ילדים קטנים לשאול את "מה נשתנה" ברוסית

- אתה מתבקש לשקול האם אותם קריינים יהיו גם בסדר השני? רצוי! עם כל קבוצת הקריינים אנו צריכים להיפגש לחזרות ותיאום.
- קישוט אולם הסדר יעשה ע"י חברי מקהלת הנערים שלנו.
- אנו נשתדל להביא נרות בכמות שתאפשר לכל משפחה להדליק נר של חג על שולחנה.
- אנו מעוניינים שלפני כל משפחה תהיה קערה ועליה 3 מצות, כדי שהילד בכל משפחה יוכל "לגנוב" את האפיקומן, וההורים יבטיחו לו דבר ערך, כמו עלייה לארץ.
- אנו מעוניינים שלפני כל משפחה תהיה קערת פסח, כדי שכל אחד מהמשפחה יוכל להשתתף בטקס ההטבלה של הירק במי מלח ובהסברת הסמלים.
- מובן שאנו מוכנים להסביר ולהכין שיעורים למורים שלכם בימים שלפני הסדר הראשון. (את תוכן ההגדה של פסח, וכן טקסטים מספר "שמות").
- אנו מעוניינים שההכנות לסדר והסדרים עצמם, יצולמו בווידיאו על-ידי צלם שלכם. נשתדל להביא גם קסטות.

להכין כתובות באולם הסדר בתרגום לרוסית:

- מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?
- שלח את עמי!
- בשנה הבאה בירושלים!

בתקווה לחג חירות ראוי,

להתראות,

אריה בן גוריון, יוסי רוזנבאום, עופר גביש

לפי ההנחיות החוזרות ונשנות בתק"ם, נאמר לנו שבשדה התעופה יחכה לנו אותו יורי ליניץ. בשדה התעופה במוסקבה לא חיכה לנו יורי, כי לאחר ימים, התברר שהוא נמצא במינסק, ויחזור יום לפני הסדר... לא השאיר הודעה, לא טלפון, ולא כתובת לשוחח עימו... בהתאם לעובדה מפתיעה זו, למדנו שגם הפקס' שלנו אינו תופס... למדנו מיד את הלקח הראשון והחשוב, במוסקבה מילה אינה מילה. משדה התעופה הוסענו על ידי נציגו של משרד רויטמן למלון "סבסטופול", לסיים בו שעותיו האחרונות של הלילה. למחרת הוסעו כולם לתחנות הרכבת והמטוסים, בהתאם ללוח הזמנים של כל עיר ומרחקיה, להכין סדר פסח ייחודי ועוררתו היהודית.

ומה יהיה עלינו? אנו נותרים במוסקבה. כל שזכרנו הוא שהסדר שלנו עתיד להתקיים באולם הקרוי "דום טכניקום". בטמפרטורה של קרוב ל-0 מעלות ירדנו לחזית הכניסה של המלון, תפשונו מונית בהושטת חפיסת סיגריות "מרלבור", ונהגנו הובילנו למקום, ואף שימש לנו מתורגמן מאנגלית לרוסית. הצגנו עצמנו כאחראים על האירוע החגיגי היהודי שעתיד להיות כאן ה-29.3 וביקשנו שיראו לנו את האולם והמחסנים. ערכנו טיוטת שרטוט של הצעתנו למערך האולם. מנינו שורות, כיסאות, שולחנות, מטרים - אורך ורוחב, והגענו לתחשיב שכאן ייכנסו 400 איש. חזרנו למלון בבהירות ששינו יודעים את העיצוב הסופי המתבקש לאולם הסדר. מכיוון שהיה גם עלינו לפנות את המלון ונותרנו בו הזוג האחרון, הוצאנו את כל כתובות הטלפון של מוסדות ואישים שצוידנו בהם, והתחלנו לטלפן (הטלפון, כמו החימום, חינם). ג'ניה הפקידה הראשית של משרד רויטמן, שהוא משרד הגג המרכזי של כל המוסדות היהודים, כולל פרויקט ארגון הוראת עברית עם המורים מישראל, דיברה למזלנו גם עברית. יש לה בן סטודנט באוניברסיטת ירושלים, ויש לה גם לב ישראלי. היא שלחה למלוננו פקיד צעיר ששמו ואדים, עם רכב של המשרד, עם צרור כבד של מפתחות, כדי להלינו, כמקובל, באחד מחדרי המוסד אשר מפוזרים באזור העיר הגדולה.

התחלנו במסע של "ויסעו ויחנו".

המזוודות נארזות, יוצאות, עולות מעליות, צרות ומבאישות. מגיעים לקומה 9, פרודור חשוך מימין. כל דלת נפתחת בבתי הענק הסטנדרטים עד לשיממון, יש 3 מפתחות עם 3 מנעולים שוני צורה וגודל. טכניקת הפתיחה של 3 המנעולים היא מעשה מרכבה בניגוד להיגיון ומקובלות. את המפתח העליון הגדול יש לסובב לכיוון הפוך לנורמאלי - 2 סיבובים. את המפתח השני - יש לסובב שני סיבובים ימינה. מפתח שלישי, התחתון, סיבוב אחד בכיוון לסגירה. מלוונו ואדים סובב מפתחותיו לכל כיוון מקובל, הדף גם בכתפיו את הדלת, התכסה בזיעה, ניסה שוב, הציץ בחריר ופסק: "קדימה לדירה הבאה".

המזוודות בדרך למכונת. אני מבקש להסביר את "פרשת המזוודות": לרשותי רק שתיים: אחת, אישית, ובה בגדי יסוד + פרודוקטים ומתנות-מכולת למארחינו, ובמזוודה השנייה, הכבדה (23 ק"ג) נרות לסדרי פסח, ליום השואה וליום העצמאות, הגדות, דברי דפוס, מפות של מדינת ישראל ברוסית ועוד פרודוקטים, לפי הנחיות המוסד כמנות-קרב למצבי חירום.

בקצה האחר של מוסקבה שוב שכונת בריקאדות של קוביות-דירות, 500 דירות במבנה אחד, 16 קומות, 9 כניסות. עולים במעלית, שולפים המזוודות לפני הדלת, ואדים מצלצל, הדלת נפתחת מבפנים, ואחת אלכסנדרה בריאת-בשר, ובחיוך שופע מקדמת את פנינו. אכן כל הדירה הנקייה לרשותנו, חדר ליוסי, וחדר לי. מטבח מרווח, סדינים נקיים, אין טענות. אלכסנדרה מדריכה אותנו כיצד להדליק את התנורים, שימושי המקלחת, ונעלמת. החלטנו לחגוג עצמאותנו במוסקבה-רבתי בפתחת בקבוק יין ישראלי.

למחרת בבוקר טלפון מהמשרד של רויטמן: "סליחה, טעות, הדירה אינה עבורכם! כאן צריך להשכין היום זוג מורות, ואתם אינכם רשומים אצלנו כמורי עברית עד תום הפסח". בחסדה כי רב הורשינו להישאר עוד לילה. למחרת, יום שלישי, מטלפן חבר ושמו רומן חודורובסקי ומציג עצמו כמי שהופקד

להחליף את יורי שנעלם למינסק ואיתו נעלמו עקבותיו... הוא יטפל בנו ובדירתנו. כעבור שעה הגיע עם מכוניתו הקטנה, האדומה. אורזים. אנו נוסעים ל"דירת הקיבוץ" בקצה האחר של העיר. אנחנו כבר מבחינים במבנים ראשיים וברחובות. המפתחות פותחים מיד. סיור בזק בדירה. מתברר לי מיד שאהיה מוכן לישון בשק שינה בשלג בחוץ, ולא בדירה זו. עמיתי, יוסי, מסכים. אנו מתקפלים וחוזרים למכונית. לאן עכשיו? אפשרות יחידה שנתרה: לדירת אימא של רומן. שעה נסיעה. המכונית עוצרת בתוך שלולית שלג שחור ובוצי, מתמוסס, נכנסים לפרוזדור המעלית, ריח דוחה מכה באפנו. עולים במעלית לקומה 5, אימא נאה כבת 60 פותחת בחיוך בוחן, רומן מציג אותנו ומספר סיפור נדודינו. האם מראה לנו חדר עם 2 מיטות רחבות, חדר ההורים עד לפטירת האב לפני 3 שנים. החדר הפנוי לרשותנו. האם אנו מסכימים? התייעצות קצרה. תשובתנו – חיובית. פורקים. שתי כוסיות תה כבר מוכנות במטבח עם סוכריית שוקולד קונוסית.

קבענו את סדר היום למחרת. מסרנו את טלפון דירתנו הקבועה ל-15 הימים באים לכל המוסדות שנצטוונו בתדריך. מדריכנו רומן מודיענו ב-50 מילים אנגליות (שזה אוצרו כמתרגם) שמחר בשעה 6 בערב תתקיים חזרה ראשונה ל-22 הקריינים ולמנחה ברוסית בבניין "דום טכניקום".

*

איפה ערכת המזון שלנו? נשלחה לכאן מישראל במטען המטוס של אל-על איתנו. זהו המזון והציוד לסדר פסח ל-400 משתתפים. עלינו לחלק כמות זאת ל-2 מנות (השנייה לסדר השני). לאחר חקירה טלפונית מייגעת ב-3 שפות, מתברר שהערכה הגיעה למשרדו של רויטמן – אגן הניקוז של המורים והשליחים ומזונם. אך הוא טוען שהמזון כולו, ב-12 קרטונים, כולו שלו. הוא מיועד לאנשי משרדו, 130 איש, לעריכת הסדר שלו. האומנם?! האם אנו, שני קיבוצניקים, עורכים פורחים, נהיה מוכנים להתמודד עם מר רויטמן במשרדו על הזכות לערכת המזון הייחודית?! איפה הקרדיוגרף ומשיר המודד לחץ-דם ודופק לב? הצעתי שנלך לקונסוליה הישראלית, ושם ישטח כל צד את טענותיו והוכחותיו. הוסכם למחרת בצהריים בקונסוליה. אבל, לי אין אף פיסת נייר רשמית להוכיח אמיתותיי, הכול ציטוטים בעל-פה: "הובטח", "נאמר בישראל...". הקונסול שומע ומתקשר ישירות למשרד המשלוחים בישראל. התשובה מיידית: ברשימה הרשמית של ערכות המזון שסופקו ונשלחו לכל אחד מ-50 השליחים לערים השונות ברוסיה רבתי לערוך את סדר פסח כהלכתו, אכן מופיע שמי בתוספת קוד "חבורת 400". 12 קרטונים נשלחו על-שם משרד רויטמן. הכספית במד-חום ירדה לתחתיתה. אני מביט בעיניו של רויטמן מה תהיה תשובתו. רויטמן: אני יוצא איתכם לנהג שלי בחוץ, ואתם נוסעים איתו לקבל את כל מיכלי המזון שלכם שבמשרדי. איזה רוחב לב אצילי. הגענו עם הנהג למשרדו. העמסנו את כל הקרטונים למכוניתו הקטנה, בשתי נגלות, ונסענו למחסן של "דום טכניקום" לאחסנם שם. הודיתי למר רויטמן על רוחב ליבו. המחסנאי, שומר הבית, השבענו אותו שלא ימסור את המפתח של מחסן לאף אדם זולתנו, ועל כך נפצהו בתמורה מתאימה.

בערב ב-6 התלקטו ובאו בזמן 25 חברים של "חוג הקיבוץ", גילאים 20-38. ריכזנו מספר שולחנות וישבנו סביבם. לכל אחד הגדה שלנו ברוסית + הנספח ברוסית. נו, וכיצד עכשיו? העיניים כולן מופנות אליי. הפגישה הפכה לשיעור רב תכליתי. הלשון האנגלית בתרגום רוסי: מהו סדר פסח, מהו פסח, מהי

הגדה, מהם תורה וחומש, מה המיוחד בספר "שמות" ובסיפור משה, מיהו משה, ומהי תורת משה? מה עושים בני ישראל בשעבוד מצרים?

אני קורא קטע-שניים בעברית מהסיפור המקראי שבהגדה הקיבוצית, מזמין את המשתתפים לבחור קטע ולקרוא בקול, מסביר כיצד קוראים בקול, בנשימה נכונה, ומהי המילה המנחה במשפט. סרגיי מוכן לקרוא את "פרק האביב", ורעיה מבקשת לקרוא את הברכה על כוס האביב. ועכשיו: "הקשיבו כיצד אני קורא בעברית, ואתם עקבו אחר הטקסט הרוסי. קראי בקול נכון כמוני." ניכרת מיד הטבה וביטחון בקריאה, וחיוך של שביעות רצון ניכר. מגיעים אל "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" - מי זה משה? מה אתם יודעים עליו? אף לא אחד מהנוכחים. אני פותח את ספר "שמות" פרק א' בתנ"ך (הבאתי עימי חומש בתרגום רוסי, עמוד מול עמוד). קוראים ברוסית: גזרות המלך פרעה, הילד משה, בת פרעה מאמצת את הילד משה לבית אביה העריץ - סיפור קדום ארכאי, עם פאתוס של חן מקראי. כאן, לראשונה, עושים היכרות עם המקור. וולודיה בחר לקרוא את דברי אלוהים למשה. כך צריך לקרוא, בפאתוס, כי כאן אלוהים מדבר אל משה, ואתה ממלא את מקומו... ישבנו 3 שעות בשיעור ראשון. הסכמנו על חלוקת קטעי הקריאה שבהגדה לקראת הסדר. השתדלנו להבין משמעויות של הטקסטים ואקטואליותם.

בטרם נתפזר: מי יודע לעצב פלקט גרפי, ולכתוב פסוקים מן ההגדה ברוסית? מריסה מרימה אצבע, מהססת. מריסה לומדת אומנות באוניברסיטת מוסקבה, היא גם חברת החבורה שהייתה בחניתה. קבענו את גודל הציור שיהיה תלוי על קיר הבמה, ומתחתיו בעברית וברוסית "שלח את עמי!" וגם "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", וגם "בשנה הבאה בירושלים בישראל". הוספתי ושאלתי - למי יש בן או בת בני 4-8? ארבעה הרימו ידיים. ביקשתי לבוא מחר לחזרה עם הילדים לדו-שיח בשאלה ותשובה בין הילד להוריו. פסח, מצה, מרור - על שום מה?

קבענו שעל השולחנות כולם תהיינה קערות סדר, ועליהן: זרוע, ביצה, מרור, כרפס. צריך להכין חרוסת. צריך לקנות ולבשל תפוחי-אדמה. צריך לקנות 1 ק"ג מלח ולהמיסו בצנצנת, כדי לחלק התמיסה בצלוחיות שאתם תביאו מדירותיכם עבור טקס ההטבלה והסברת סמליותה. 4 חזרות. הכול באים בזמן גם הילדים. איזה צוות נאמן: וולדיה, ברוך, סרגיי, רעיה, יעקב, אירה, יוליה, ויקטור, סשה, טניה, בוריס, אליהו, מרים, אליה, לריסה, בלה, יורה.

*

למחרת בבוקר בא רומן לדירתנו ומספר בדאגה:

"בטרם בואי לכאן, ביקרתי במחסן של "דום טכניקום" לבדוק ציודנו. המחסנאי של המוסד סיפר לי שאמש ביקר כאן אדם נכבד ממוסד רויטמן, ושמו אלכסנדר וקסלר. הוא השאיר את כרטיס הביקור שלו (מוסרו לידי): "מנהל אדמיניסטרטיבי של "מועדון מכבי" מוסקבה ומנהל "המרכז לנוער של המרכז לתרבות תחיה". המחסנאי פתח לו את המחסן, והוא לקח, עם אנשיו, מחצית מכל הציוד והמזון המיועד לסדר שלנו. בדקתי המיכלים הפתוחים, ואכן הוא לקח קצת יותר ממחצית.

מה עושים עכשיו!?

אנו שלושה ימים לפני הסדר. כיצד להסביר התנהגות זאת, לאחר שרויטמן במו ידיו עם נהגו, העביר לרשותנו את כל ערכת המזון? החלטנו לנסוע מיד למשרד רויטמן. האיש לא היה. בחדר מזכירותו זיהינו באופן מוחלט את 6 מיכלי המזון שלנו. רומן הגיב מיד: "אני לוקח כל זאת בחזרה. אתם (יוסי ואנוכי) שבו בפרוזדור ואל תתערבו, אני אבצע זאת על אחריותי".

חשנו שאנו נקלעים למלחמת כנופיות על מחסני המזון. זה מצב בלתי רצוי, חמור ועגום. הסברנו לפקידי המשרד מה שקרה אמש. לא היינו בטוחים מה תהיה תגובתם, ואם יסכימו להרשות להוציא המיכלים. כל שהצענו לרומן היה - להשאיר מכתב אישי לאותו וקסלר ובו יאמר: באנו למחסננו ומצאנו שהוא נפרץ על ידך. אנו לא מכירים אותך. עשית מעשה בניגוד להנחיות מר רויטמן, ולכן אני לוקח בחזרה את ציודנו ומחזיר את המצב לשלב ההתחלתי. אם יש לך שאלות או טענות, תואיל להתראות איתי על המגרש שלנו. חתום: רומן. התפלאנו ששני בחורי המשרד עזרו לרומן להעביר את 6 המיכלים לרכב שלנו...

למחרת, ביקש מר רויטמן שיחת בירור איתי ב"דום טכניקום". השיחה התקיימה. הצגתי שוב את כל העובדות שהיו עימי לאורך כל הדרך וביקשתיו בסיכום: יש כאן טעות בתום לב. אנו באנו מישראל רק למען סדר זה בצורה רשמית ומוסכמת. אם לא תהיה ברשותנו ערכת המזון כולה - לא נוכל לערוך הסדר ונגרום עגמת-נפש ל-800 יהודים. לכן, אנא גלה רוחב לב יהודי, כפי שגילית, וכפי שאחריותך מחייבת. השתררה דומייה ומתח. רויטמן קם, לחץ את ידי ואמר: אני מאמין לך הנושא גמור.

*

יום חמישי: יום לפני הרמת המסך. לא הצלחנו לקיים חזרה משותפת בין הקריינים לבין מקהלת הנערים של עופר, כי המדריך המלווה המקומי של המקהלה הזמין לחבריא כרטיסים לקרקס מוסקבה באותה שעה של החזרה. הוא גם חילק את הנערים והנערות בין בני גילם במשפחות מוסקבאיות, ולכן לא ניתן לזמנם יחד בזמן אחד. (נחמד לחייך, לשחרר אוויר, הכול מתואם להפליא, לנשום עמוק...)

גם למחרת יום שישי, י"ד בניסן, בין 5-6, לא הצלחנו לזמנם לחזרה אחרונה, בגלל היותם מאומצים. הם יבואו כולם עם משפחותיהם המאמצות לסדר פסח ערוך ומוכן בשעה 6.30. המערך האלקטרוני של אביזרי ההגברה היה כבר פרוש באולם ועל הבמה. הודות לשני אנשי מקצוע הצמודים למקהלה - אנשי איילת השחר - המקהלה הספיקה להתאמן בהתאמה אישית של הכפתורים.

יום שישי י"ד בניסן, היום שלמענו נשלחנו לכאן:

רומן, יוסי ואנוכי הגענו ל"דום טכניקום" ב-9 בבוקר. המטרה המיידית - לערוך את האולם לסדר. פירושו - לפרק את השורות הכיסאות מהמבנה התיאטרוני, ולהציב הכיסאות בזווית ניצבת לבמה, ולהביא כ-100 שולחנות מכל כיתות המוסד הלימודי הזה. מנהלת משק-הבית פתחה לפנינו את כל כיתות הטכניקום ב-3 הקומות, וכן את המחסן הרזרבי של השולחנות. התחיל מסע שולחנות בזוגות, עלה וירוד במדרגות, וכך עד שעה 3 הספקנו להציבם בהתאם לרוחבם ומבניהם. עכשיו יש לכסות את טורי השולחנות בגלילי נייר שבחלקם מצאנו ב"דירת הקיבוץ", ושני גלילים בצבע לבן כחול שהחבורה "מעיינות הירדן" נשאה עימה בחזרה מביקור במחנות ההשמדה בפולין לקראת אירוע זה.

על הבמה: המקהלה + תזמורת מלווה, שולחן מנחי הסדר, פמוטים, נרות ופרחים, בקבוק וגביע יין, קבוצת הקריינים וילדיהם יופיעו כולם בזמן ב-3 לעזור לערוך את השולחנות, ואכן כך היה. בשעה 6 בקצב ובסדר, האולם לבש חג וחגיגות. לפני כל אדם הונחו הגדה של פסח והנספח, וכוסית מפלסטיק ומצה. בתפזורת על השולחנות - בקבוקי יין, פרחים, קערת פסח, צלוחית מי מלח. כל נער וגבר קיבל בכניסה כיפה רקומה מישראל. במשרד הדום טכניקום נתקבל טלפון מהקונסליה שהם מבקשים שנסכים לצרף לסדר שלנו משלחת של 10 אתלטים מישראל שבאו לתחרויות מרוסיה. הסכמנו.

באולם ישבו כ-400 איש. הבמה מקושטת בציורים ופסוקים. אב הסדר, יוסי ועמיתו, והמנחה מתרגמת לרוסית. הסדר נפתח ב"קידוש" ובברכת נרות שבת על-ידי מורה לעברית רותי מעוז מהזורע. א.ב.ג. מברך על זמן חירותנו ושהחינו, והציבור מכבד הברכות כולן בעמידה. שלוש הילדים + שלושה הורים עולים לבמה לשאול "פסח, מצה ומרור - על שום מה?" הספקנו ללמד את הילדים המקומיים מנגינת מה נשתנה. 22 הקריינים יושבים זה ליד זה לפי סדר קריאתם. מילאנו 4 כוסות + כוס מדינת ישראל, כוס יציאת מצרים, כוס חירותנו, כוס כניסתנו לארץ ישראל, וכוס קיבוץ גלויות של יהודי רוסיה.

המקהלה של "צעירי הגליל" השתלבה בחינניות, כשהמצנח עופר משתדל למלא את הלבבות שנפתחו בלחנים מסורתיים וישראליים. כאשר הגענו לשירי "אליהו הנביא", שירי ציון ושירי ארץ ישראל, גברה ההתלהבות כדי גאות, הקהל מחא כפיים והצטרף לשירת המקהלה. הצעירים שבקהל קמו מכיסאותיהם עברו לשולי האולם, שילבו ידיים וזרועות ויצרו שרשרת של ריקוד. אחריהם קם גם גיל הביניים עד כי האולם כולו שר ורקד ריקודי שרשרת. הסדר ערך כשעה ורבע ללא שום תקלות. הוכרזה הפסקה לקראת הקונצרט שיגישו עכשיו "צעירי הגליל": שירי הגליל ושירי ארץ ישראל. החבריה הגלילית הייתה נפלאה, מדליקה, נתנה את כל עצמה, וקיבלה בתמורה בנות קול והד.

עם סיום הסדר עם הרבה התרגשות, תודות ודמעות-גיל וחיבוקים, וגם שאלות אישיות על ישראל, ואיך מגיעים אליה על אף כל השמועות עד איזה גיל מקבלים בקיבוץ...

ועכשיו איך עוברים מעולם של מעלה, אל החיסול והכנת הכלים למחר. הורדנו כל הכלים מהשולחנות, שטפנו אותם בשירותים, ארזנו לקראת מחר. כל הכרטיסים לסדר השני כבר נמכרו. מעניין לציין שהיהודים בסדר הראשון לקחו עימם כמזכרת כמה מהכיפות, ואפילו בקבוקי יין ריקים של כרמל מזרחי כשר לפסח. לכן, לקראת הסדר השני, נאלץ היה יוסי לגזור 150 כיפות חדשות. בסדר השני לקראת סיומו, ההתלהבות הייתה אקסטטית ממש. התברר שהיו בו כמה יהודים גם בפעם השנייה.

*

חבורת "נאמני הקיבוץ", אותם כ"ה חברים וחברות, משפחות צעירות, הייתה להם הרגשה משכנעת ועובדתית של הישג נדיר. הם נשאו בעול ארגון 2 הסדרים וביצועם משך כשבוע ימים, גיבשו את עצמם, דבקו במטרה בנאמנות גוברת, והסיפוק היה אישי משפחתי ושל החבורה כולה. כמחציתם אכן מתכוונים לעלות לישראל ולקיבוץ בקיץ הקרוב והיתר עד סוף שנת 1992+.

*

בסיום הסדר השני ניגש אלינו יהודי, החזיק בזרועי ובעיניים דומעות אמר: "אני בן 56. אני יליד מוסקבה. בעוונות המשטר והתבוללות הוריי הקומוניסטים, לא חגגנו במשפחתנו אף פעם סדר פסח

ולא חג יהודי אחר. 2 סדרי הפסח יחידים שחגגתי, היו אלה של אתמול והערב. חבל שלא באתם לפני כמה שנים לכאן, ואז אולי הייתם יכולים להציל את שני בניי מהתבוללות (נישאו לגויות). תודה לכם שהדלקתם בי את הניצוץ היהודי מחדש". ויהודי זה לא היה היחיד באותם שני ערבים. חזרתי ושאלתי שאלה זו רבים רבים בגיל הורות, וקיבלתי אותן תשובות ניכור למסורת היהודית של 3 ו-4 דורות, התייבשות שורשים, קיצוץ שורשים, ולאחרונה, לפתע, תפנית קול מער וכל החושים נפתחים להישרדות יהודית ולישראל.

*

לנו שני שליחי הקיבוץ למצוות עריכת 2 סדרי פסח במוסקבה, הייתה זו החוויה היהודית העזה והיקרה ביותר בביוגרפיה שזכינו לה, גם ביכולתנו להעניק לכמה מאחינו בני ישראל 'שנורקל' לנשימה תת-מימית עד שיגיעו וינשמו את אווירת ארץ ישראל.

המשימה מולאה!

א.ב.ג

בית השיטה

כ"ח בניסן התשנ"א

12.4.91